

TITΛΟΣ Β΄.

“Ὅπερ φόβου χάριν πραττόμενον εἶη^{υ)}).

α΄. Τὸ^{ν)} κατὰ φόβον γινόμενον οὐκ ἔρρωται. ἔνεστι δὲ τῷ φόβῳ καὶ ἡ βία.

β΄. ^{ω)} Βία δὲ ἐστὶ μεγάλου πράγματος ἐπέλευσις, ἣν οὐ δυνατὸν ἀπωθεῖσθαι.

γ΄. Βίαν μεγάλην καὶ παράνομον ἐπιζητοῦμεν, οὐ μὴν ἣν οἱ ἄρχοντες δικαίῳ τῆς ἀρχῆς νομίμως ἐπιφέρουσιν. εἰ δὲ καὶ πρῶτω ἐν Ῥώμῃ καὶ ἄρχων ἐπαρχίας ἀδίκως τι ποιήσουσιν, ὑπόκεινται τῇ τοῦ συμβάντος^{κ)} αἰτίᾳ, τυχόν ἀπειλῇ θανάτου ἢ πληγῶν,

δ΄. “Ἡ δουλεία, ἢ τιнос ὁμοίου χρήματα πράξαντες·

ε΄. ^{ν)} Καὶ φόβον οὐ τὸν τυχόντα δεχόμεθα, ἀλλὰ τὸν ἀπὸ μεγάλης κακοφελείας·

ς΄. Καὶ τὸν δυνάμενον ἄνδρα τίμιον, οὐ μὴν μάταιον^{ζ)} καταποῆσαι.

ζ΄. Ὁ τῆς ἀτιμίας καὶ τοῦ σκυλοῦ φόβος καὶ ὁ τοῦ δειλοῦ ἐπ’ οὐδενὶ πράγματι τὴν διὰ τὸ πραχθῆναι αἰτίαν οὐκ εἰσάγει^{α)}. ὁ κατασχεθεὶς ἐπὶ μοιχείᾳ, ἢ κλοπῇ, ἢ τινι ἁμαρτήματι, ἐὰν δῶ τι ἢ ὁμολογήσῃ, ὥστε μὴ παραδοθῆναι, ἢ φρονεθῆναι, ἢ δεθῆναι, ἔχει τὴν τῆς δόσεως αἰτίαν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα οὐ^{β)} πάντα μοιχὸν ἢ κλέπτην ἔξεστι φρονεῖν, ἀλλὰ τὸν ἀκοντῖρ ἐαυτὸν διεκδικοῦντι.

η΄. ^{ε)} Ὁ δὲ λαβῶν ἐπεὶ προφανοῦς μοιχικοῦ καὶ τῷ περὶ μοιχείας ἐνέχεται. ὁ λαβῶν ἐπὶ τῷ μὴ ἀφανίσαι τὰ δικαιοῦματα τῆς καταστάσεως μου, ὑπόκειται τῇ τῆς δόσεως αἰτιάσει, ἐὰν ἐνήχθῃ^{δ)} καὶ χωρὶς αὐτῶν οὐκ ἠδυνάμην^{ε)} νικήσαι. ἐὰν^{ε)} ἄνηρ ἢ γυνὴ δῶ, ἵνα μηδὲν αἰσχροῦ ἢ αὐτὸς ἢ τέκνον αὐτοῦ ὑποστῇ, ἔχει τὴν τῆς δόσεως αἰτίαν· οὗτος γὰρ ὁ φόβος μείζων ἐστὶ τοῦ θανάτου.

θ΄. Παρεῖναι δεῖ τὸν φόβον, οὐ μὴν ἐπιβῆσθαι· ὁ γὰρ ἀκούσας, τινὰ μέλλειν αὐτῷ μεθ’ ὅπλων ἐπιέμει καὶ ἀναχωρήσας τοῦ ἀγροῦ, οὐτε τὴν διὰ τὸν φόβον αἰτίαν ἔχει, οὐτε τὸ περὶ βίας δίκαιον, ἐπειδὴ οὐκ ἀνέμεινε βεβαίως ἐκβληθῆναι. εἰ δὲ τῶν ἐνόπλων εἰσελθόντων ἀνεχώρησε, χῶραν ἔχει· καὶ ὅτε χειρὶ γίνεται καινοτομία· κατὰ γὰρ φόβον ὁ καινοτομούμενος ἀνέχεται. ἀφοῦ δὲ καὶ τὸ περὶ βίας. καὶ ἐὰν κατὰ φόβον παραδώσω νομῆν.

Εἴτε τὴν βίαν εἰς ποιήσει, εἴτε δῆμος, ἢ σύστημα, ἢ σωματεῖον, χῶρα τῇ διὰ τοῦτο αἰτιάσει. ὁ δὲ ^{ς)} λαβῶν ἢ ὁμολογήσας^{η)} ἐπὶ τῷ φυλάξαι ἢ ἐλευθερωσάαι τινὰ ληστών ἢ πολεμίων, οὐκ ἐνέχεται, εἰ μὴ μετέσχε τῆς βίας· ὑποργίας γὰρ μισθὸν ἔλαβεν.

TITULUS II.

Quod metus causa gestum erit.

I. Quod metus causa gestum est, non valet. L. 1.
D. IV. 2.
Metui autem etiam vis inest.

II. Vis autem est maioris rei impetus, qui repelli non potest. L. 2.
D. eod.

III. Vim maiorem et illicitam desideramus, non eam, quam magistratus iure muneris legitime inferunt. Sed et si Praetor Romae et Praeses provinciae per iniuriam aliquid fecerint, incidunt in causam Edicti: si forte mortis terrore aut verberum, L. 3.
D. eod.

IV. Aut servitutis aut similis cuiusdam pecuniam extorsierint: L. 4.
D. eod.

V. Et metum non quemlibet accipimus, sed maioris malitatis: L. 5.
D. eod.

VI. Et qui virum gravem, non vanum perterrere possit. L. 6.
D. eod.

VII. Infamiae et vexationis timor, et meticulosi ob rem nullam locum Edicto non facit. In adulte- L. 7. pr.
§. 1. D. eod.
rio vel furto, vel aliquo flagitio deprehensus, si quid dederit aut promiserit, ne tradatur aut occidatur aut vinciat, data repetit: quamquam non omnem adulterum liceat occidere vel furem, sed eum, qui se telo defendit.

VIII. Qui autem pro comperto adulterio accepit, lege de adulterio tenetur. Qui accipit, ne instrumenta status mei intervertat, dati repetitioni subiacet, si in servitutem petitus sim et sine illis vincere non possim. Si vir aut mulier aliquid dederit, ne quid ipse aut quis ex liberis eius turpe patiat, dati repetitionem habet: iste enim metus maior, quam mortis est. L. 8.
D. eod.

IX. Metus praesens esse debet, non expectari: nam qui audit, aliquem cum armis ipsum aggressurum, et fundum dereliquit, neque actionem quod metus causa, neque interdictum unde vi habet: quia deiici constanter non expectavit. Si vero posteaquam armati ingressi sunt, discesserit, Edicto locus est: et cum manu adhibita novum opus fit: metu enim novum opus fieri patitur. Interdictum quoque quod vi competit. Et si per metum possessionem tradidero. L. 9. pr.
D. eod.

Sive singularis persona vim intulerit, sive populus, sive collegium, sive corpus, locus Edicto est. Qui vero aliquid accepit vel stipulatus est, ut aliquem a latronibus aut hostibus defenderet vel liberaret, non tenetur, nisi vis particeps sit; operae enim mercedem accepit. §. 1.

υ) Sic inscriptionem exhibui ex indice titulorum Coisliniano. Fabr. ordinem verborum invertit: ὅπερ φόβου πραττόμενον χάριν εἶη. Theod. inscriptionem nullam habet. ν) Theod. hoc cap. ita exhibet: “Ὅπερ φόβου χάριν πραττόμενον εἶη, τὸ κατὰ φόβον γινόμενον κ. τ. λ. ut apud Fabr. Verba “Ὅπερ φόβου χάριν πραττόμενον εἶη medio in textu reposita sunt et pertinent ad κείμενον, uti Theod. textum Basilicorum appellat. Nihilosecuius arbitror, haec verba esse tituli huius inscriptionem errore et incuria librarii cum textu coniunctam. ω) Cap. 2. totidem verbis apud Theod. et in Syn. in qua tamen deest. Cuiacius ad Pauli sent. rec. I. 7. 7. post ἀπωθεῖσθαι ex Graecis citat: ἦγον ἀφ’ ἑαυτοῦ ἀποδιώκειν καὶ ἀποτρέπειν quae in nostris Basilicis desunt. x) Malim δόγματος. y) Cap. 5. 6. iisdem verbis exhibet Theod. et Syn. p. 125. quae cap. 5. incipit ὅτι φόβον. z) In Syn. lacuna explenda verbo μάταιον. Supplevit Labbaeus Obs. et Emendat. ad Syn. Basil. Lib. X. p. 29. e Cod. ms. a) Haetenus cap. 7. habet Theod. Reliqua praeter initium habet Syn. p. 127. b) Haec verba οὐ πάντα — διεκδικοῦντα laudat Scholium in Syn. p. 165. c) Cap. 8. totum Syn. p. 127. exhibet. d) Syn. ἐνήχθησαν. Leuncl. in marg. ἐνήχθη. e) Syn. ἠδυνάμην. f) Inde a verbis ἐὰν ἄνηρ κ. τ. λ. usque ad finem cap. 8. habet Theod. g) Syn. inde a verbis ὁ δὲ λαβῶν §. 1. exhibet usque ad finem. p. 127. h) ὁμολογήσας Syn. Quod praefero Fabrotiano ὁμολογηθείς.

- §. 2. Ἐὰν ^ι) κατὰ βίαν ἐλευθερώσω, ἢ καταλύσω κτίσμα ^κ), χώρα τῆ ἀποκαταστάσει.
- §. 3. 4. 5. Ἐὰν ^λ) κατὰ βίαν ὁμολογήσω ^μ), ἔχω παραγραφὴν καὶ ἐναγωγὴν εἰς τὸ ἀναλαβεῖν ^ν) τὴν ὁμολογίαν. εἰ δὲ καὶ καταβάλλω ^ο) μετὰ τὴν ὁμολογίαν ἢ ἀποχὴν βίαιαν ποιήσω ^π), καὶ παραγραφὴν καὶ ἀγωγὴν ^ρ) ἔχω, καὶ τὴν ἐπὶ ^ς) τῷ πράγματι ἀγωγὴν ^σ). ἔτι ^τ) γὰρ τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐστὶ ^υ) τοῦ βιασθέντος. ἔχω δὲ καὶ προσωπικὴν ἀνασχιζομένης τῆς ἀποχῆς, ἢ ἄλλης ἐλευθερίας.
- §. 6. Ἐἴτε τὴν ἐπὶ τῷ πράγματι ἀγωγὴν, εἴτε τὴν διὰ τὸν φόβον αἰτίαςιν κινήσει τις, ἀναιρεῖ τὴν ἑτέραν.
- §. 7. Ὁ φόβῳ λαβὼν πρᾶγμα, ἀναδιδόνς αὐτὸ καὶ περὶ δόλου ὁμολογεῖ. εἰ δὲ κατὰ φόβον ἀποχὴ γένηται, καὶ μὴ δίδωσι τὸ χρέος, ἢ τὴν ἀγωγὴν ὑποδέχεται τῆς ἐνοχῆς ἀνανεουμένης, εἰς τὸ τετραπλοῦν καταδικάζεται. ἐὰν ἐπερωτηθῶ ^υ) κατὰ βίαν, διὰ ἀποχῆς ^ω) ἐλευθεροῦμαι. καὶ χρῆσις καρπῶν καὶ δουλείαι ἀπολλύμεναι ἀνανεοῦνται.
- §. 8. Οὐ κατὰ μόνον τοῦ ποιήσαντος τὸν φόβον χώρα τῆ διὰ τὸν φόβον αἰτιάσει, ἀλλὰ κατὰ παντὸς ἐντεῦθεν ὠφελουμένου· τοῦ γὰρ ἐγγνητοῦ φόβον ἐπάγοντος εἰς τὸ γενέσθαι αὐτῷ ἀποχὴν, καὶ ὃ ἐναγόμενος ἐνέχεται.
- L. 10. pr. ^ι. Καὶ ἐὰν ἀπὸ τοῦ φόβου τοῦ ἐναγομένου οἱ ἐγγνηταὶ ἐλευθερωθῶσιν, ὑπόκεινται εἰς τὸ ἑαυτοὺς ὑποβαλεῖν τῇ ἐνοχῇ.
- D. IV. 2.
- §. 1. Ὁ ἐναγόμενος φόβον ποιήσας καὶ ἐλευθερωθεὶς δι' ἀποχῆς, ἐνέχεται οὐ μόνον εἰς τὸ ἀνανεῶσαι τὴν ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ δοῦναι τοὺς αὐτοὺς ἢ ὁμοίους ἐγγνητὰς καὶ ἀποκαταστήσαι τὰ ἐνέχοντα.
- L. 11. ^{ια}. Εἰ δὲ τις βίαν ἐποίησεν εἰς τὸ γενέσθαι ἀποχὴν τῷ ἐγγνητῇ, οὐκ ἀναγκάζεται ὁ ἐγγνητὴς ἀνανεῶσαι τὴν ἐνοχὴν τοῦ ἐναγομένου, εἰ μὴ μετέσχε τοῦ φόβου.
- D. eod.
- L. 12. pr. ^{ιβ}. ^ξ) Οὐ μόνον τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ τοκετὸς καὶ γονὴ καὶ καρπὸς καὶ μίσθωμα καὶ ναῦλος καὶ πᾶν πρᾶγμα ἀποκαθίσταται· οὐ μόνον ὅσα ἔσχεν, ἀλλ' εἰ καὶ ἐγὼ πλέον λαβεῖν δυνάμενος ἐνεποδίσθην διὰ τὸν φόβον.
- D. eod.
- §. 1. Ἐξεστὶ βία τὴν βίαν ἀπωθεῖσθαι· ὄθεν ἐὰν κατὰ φόβον ἐπερωτήσης τινά, καὶ ^υ) ἀναγκάσω σε παραχρήμα ποιῆσαι αὐτῷ ἀποχὴν, οὐκ ἐνέχομαι σοι.
- §. 2. Ὁ ἐπαγαγὼν τῷ ἰδίῳ χρεώστῃ βίαν εἰς τὸ καταβαλεῖν, οὐκ ὑπόκειται τῇ διὰ τὸν φόβον αἰτιάσει· ἢ γὰρ διὰ τὸν φόβον ^ν) αἰτίαςις ζημίας γενομένης ἀρμόζει. ὑποπίπτει δὲ τῷ περὶ βίας νομίμῳ, καὶ τὸ χρέος ἀπόλλει.
- L. 13. ^{ιγ}. ^α) Βία γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ δι' ἑαυτοῦ τινὰ καὶ μὴ διὰ δικαστοῦ ἀπαιτήσαι τὸ κεχρεωστημένον αὐτῷ, καὶ ἐκπίπτει αὐτοῦ.
- D. eod.
- L. 14. pr. ^{ιδ}. Ὁ ἔχων κατ' ἐμοῦ διηκετὴ παραγραφὴν, ἐὰν ἀναγκάσῃ με ἀποχὴν αὐτῷ ποιῆσαι, ἀργεῖ ἢ διὰ τὴν ἀνάγκην αἰτίαςις· οὐδὲν γὰρ ἐζημιώμαι.
- D. eod.
- §. 1. Ὁ ἀποκαθιστῶν ^β) ἐκυλίει τὴν ποινήν. ὃ δὲ μὴ ἀποκαθιστῶν τὸ τετραπλοῦν δίδωσι παντὸς τοῦ ὀφείλοντος ἀποκαταστήναι.

Si servum coactus manumisero, vel aedificium deposuero, locus est restitutioni.

Si per vim pollicitus fuero, exceptionem habeo et actionem ad recuperandam cautionem pollicitationis. Sed et si post promissionem solverim aut per vim acceptum tulero, et exceptionem et actionem habeo, et in rem actionem: nam res adhuc est in bonis eius, qui vim passus est. Habeo et actionem in personam rescissa acceptilatione vel alia liberatione.

Sive quis in rem actionem, sive quod metus causa actionem moverit, alteram consumit.

Is, qui metus causa rem accepit, eam reddens et de dolo repromittit. Si vero metus causa acceptilatio facta sit, nisi vel debitum solvat, vel restituta obligatione actionem excipiat, in quadruplum condemnatur. Si per vim coactus promisero, acceptilatione liberor. Ususfructus et servitutes amissae restituntur.

Non solum adversus eum, qui metum intulit, actio quod metus causa locum habet, sed adversus omnem, qui exinde commodum sensit: nam si fideiussor vim intulit, ut accepto liberetur, etiam reus tenetur.

X. Et si ex metu a reo illato fideiussores liberati sint, tenentur, se ipsos obligationi subiicere.

Reus, qui metum intulit et acceptilatione liberatus est, non solum tenetur, ut adversus se actionem redintegret, sed ut fideiussores quoque eosdem vel similes det, et ut pignora restituat.

XI. Si vero quis vim fecerit, ut fideiussori accepto fieret, fideiussor non cogitur, rei obligationem restituere, nisi metus particeps sit.

XII. Non solum res, sed etiam partus et foetus et fructus et merces et omnis causa restituitur: non solum quantum percepit, sed etiam si plus ego percipere potui et per metum impeditus sum.

Vim vi repellere licet. Unde si metu aliquem coegeris, tibi promittere, et confestim ego te coegero, ei acceptum ferre, tibi non teneor.

Is, qui vim adhibuit debitori suo, ut solveret, actioni quod metus causa non subiacet: actio enim quod metus causa damno dato competit. Incidit autem in legem de vi et creditum amittit.

XIII. Vis enim est et hoc, si quis per se et non per iudicem reposcit, quod sibi debetur, et debito cadit.

XIV. Qui adversus me exceptionem perpetuam habet, si me coegerit, acceptum sibi ferre, hoc Edictum cessat: nullum enim damnum sensi.

Qui restituit, poenam evitat. Qui autem non restituit, quadruplum solvit eius, quod restitui oportet.

ι) §. 2. est in Syn. p. 120. κ) Syn. κτίσματα. λ) Syn. καὶ ἐάν. Aliam huius loci versionem exhibet *Iensius* Strictur. ad Pandect. p. 21. μ) Syn. addit σοι. ν) Theod. λαβεῖν. Sed recte sese habet ἀναλαβεῖν, quod et Syn. habet. ο) Theod. καταβάλλω. π) Sic transposuit verba recte Theod. et Syn. Fabr. ita: καταβάλλω μετὰ τὴν ἀποχὴν, ἢ ὁμολογίαν βίαιαν ποιήσω. Theod. pro ποιήσω habet in textu ἀπώσω, in margine ποιήσω. ρ) Theod. ἐναγωγὴν. Syn. addit εἰς τὸ ἀναλαβεῖν. ς) ἐπὶ Theod. et Syn. recte addit. Fabr. omittit. Addendum esse censuit *Iensius* Notit. Basil. p. LX. σ) Theod. repetit ἔχω, quod deest apud Fabr. et in Syn. τ) Theod. et Syn. recte ἔτι. Fabr. ἔτι. υ) Usque ad ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐστὶν Syn. φ) Inde a verbis ἐὰν ἐπερωτηθῶ usque ad ἀνανεοῦνται §. 7. est et apud Theod. ω) Theod. δι' ἀποχῆς. χ) Totum cap. 12. habet Theod. Syn. tantum §. 1. ψ) Theod. et Syn. recte. καὶ. Fabr. habet ἢ pro καὶ. ξ) Sic recte Theod. Fabr. διὰ τοῦ φόβου. α) Cap. 13. totidem verbis habet Theod. β) §. 1. iisdem verbis exhibetur a Theod.

Ἡ ε) διὰ φόβον αἰτίας μετ' ἐνιαυτὸν εἰς τὸ ἀπλοῦν δ) δίδεται, ὅτε μὴ ὑπέστιν ε) ἕτερα ἀγωγή. ὁθεν ὁ κληρονόμος τοῦ βιασθέντος εἰσω f) μὲν ἐνιαυτοῦ εἰς τὸ τετραπλοῦν ἔχει τὴν διὰ φόβον αἰτίαν· μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν οὔτε εἰς τὸ ἀπλοῦν ἔχει γὰρ g) τὴν περὶ τῆς κληρονομίας h) νομῆς ἀγωγὴν κατὰ τοῦ βιασμένου· βιαίῃ i) γὰρ νομῇ k) οὗτος νέμεται. ὡς ἔχουσα δὲ ἡ διὰ φόβον αἰτίας πραγματικὸν παντοῦν ἐκβιασμὸν δίδεται διαδόχοις.

Ἀδιόφορον, εἴτε ὁ νεμόμενος καὶ ἐναγόμενος ὡς κερδάνας ἐκ τοῦ φόβου ἐποίησε τὸν φόβον, εἴτε ἄλλος· ἀρκεῖ γὰρ τὸ δευθῆναι γενέσθαι φόβον. καὶ οὐκ ἀναγκάζεται τις λέγειν τὸν ποιήσαντα· καὶ μὴ ἀποκαθιστῶν δίδωσι τὸ τετραπλοῦν, κἂν ἕτερος τὸν φόβον ἐπήγαγεν.

Ἡ l) διὰ φόβον αἰτίας αἰρετὴ ἔστι· καὶ ἔξεστι τῷ ἐναγομένῳ μέχρι ψήφου ἀποκαταστῆσαι καὶ μὴ δοῦναι τὸ τετραπλοῦν.

Ἐσθ' ὅτε καὶ μὴ ἀποκαθιστῶν τις ἐλευθεροῦται· εἰ γὰρ μὴ γνώσκοντός μου γένηται φόβος καὶ τὸ ἀφαιρεθῆναι εἰς ἐμὲ περιελθόν m) ἀπόληται, ἢ δοῦλος ὢν φύγη, ἐλευθεροῦμαι, διδοὺς ἐπὶ τοῦ φρυγᾶδος ἀσφάλειαν ὀφεικίῳ τοῦ δικαστοῦ, ὡς ἐντὸς αὐτοῦ γινόμενος n) ἀποκαθίστημι o). καὶ p) ὁ καλῆ πίστει ἀγοράσας παρὰ τοῦ βιασμένου, ἢ κατὰ δωρεάν ἢ ληγάτον λαβὼν ἐνέχεται. ὁ ποιήσας τὴν βίαν ἀναγκάζεται ἀποκαταστῆσαι, εἰ καὶ ἕτερος ἔχει τὸ πρῶγμα q). ὁ τὸ ἀφαιρεθῆναι βιαίως ἔχων ἀποκαθίστησι, κἂν ἕτερος τὸν φόβον ἐπήγαγεν.

Ἐὰν ὁ βιαίως γινόμενος ἐναγόμενος r) ἐγγνητὴν ἐκόντα παράσχη, ἑκάτερος ἐλευθεροῦται. εἰ δὲ μόνος ὁ ἐγγνητὴς βιαίως προσελήφθη, μόνος ἐλευθεροῦται.

Τὸ s) διαφέρον τετραπλασιάζεται, τοῦτ' ἔστι, μετὰ καρπῶν καὶ πάσης αἰτίας.

Ἐὰν τις κατὰ βίαν ὁμολογήσας παρίστασθαι μετὰ ταῦτα δῶ ἐγγνητὴν, καὶ αὐτὸς ἐλευθεροῦται.

Ὁ t) κατὰ βίαν ἐπερωτήσας καὶ διὰ τὸ μὴ u) θέλειν ἀποχὴν ποιῆσαι καταδικαζόμενος, εἰς μὲν τὸ τριπλοῦν ὀφείλει καταδικάζεσθαι, καταναγκάζεσθαι v) δὲ παντὶ τρόπῳ ποιῆν ἀποχὴν.

Σύγκειται w) τῷ τετραπλῷ καὶ αὐτὸ τὸ πρῶγμα.

Εἰ x) δὲ χωρὶς ἐπιβολῆς y) καὶ δόλου τοῦ βιασμένου μετὰ τὴν καταδίκην εἰσω τοῦ χρόνου τῆς καταδίκης τελευτήσῃ ὁ ἀφαιρεθεὶς δοῦλος, τὸ τριπλοῦν μόνον δίδωσιν· εἰ δὲ καὶ z) ἐν φρυγῇ ἔστι a), δίδωσιν ἀσφάλειαν b), ὡς ἀναζητεῖ αὐτόν, καὶ πάντως c) ἀποκαθίστησι. σώζεται d) δὲ τῷ βιασθέντι καὶ ἡ περὶ τοῦ πράγματος e) καὶ ἡ περὶ τῆς παραστάσεως αὐτοῦ ἀγωγή f), καὶ πάσα ὑπόστα αὐτῷ g) ἀγωγή, πρὸς τὸ ἀναλαβεῖν αὐτόν. καὶ ἐὰν αὐτόν h) ὁπωσοῦν ἀναλάβῃ, ἐναγόμενος ὁ βιασόμενος ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἔχει παραγραφὴν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μετὰ καταδίκην. εἰ δὲ καὶ i) πρὸ

Actio quod metus causa post annum in simplum §. 2. datur, cum alia actio non est. Unde heres eius, qui vim passus est, intra annum quidem in quadruplum actionem quod metus causa habet: post annum vero ne in simplum quidem: habet enim hereditatis petitionem adversus eum, qui vim intulit: vi enim possidet. Actio autem quod metus causa, quia rei persecutionem habet, datur successoribus.

Nihil interest, sive possessor et qui convenitur §. 3. tanquam ex metu lucrum sentiens, metum fecerit, sive alius: sufficit enim docere, metum factum fuisse: et non adstringitur quis, ut dicat, quis fecerit: et qui non restituit, quadruplum solvit, licet alius metum intulerit.

Actio quod metus causa arbitraria est: et reo §. 4. licet usque ad sententiam restituere et quadruplum non solvere.

Interdum etiam is, qui non restituit, absolvitur: §. 5. si enim me non conscio metus adhibitus sit, et res ablata, quae ad me pervenit, perierit, vel servus fugerit, liberor, si propter fugitivum cavero officio iudicis, me, si in potestatem meam pervenerit, eum restitutum. Et qui bona fide emit ab eo, qui vim intulit, vel qui donatione vel legato rem accepit, tenetur. Qui vim fecit, restituere cogitur, etiamsi alius rem habeat. Qui rem per vim ablatam possidet, restituit, etiamsi alius metum fecerit.

Si per vim reus constitutus fideiussorem volentem dederit, uterque liberatur. Si vero solus fideiussor per vim adhibitus sit, solus liberatur. §. 6.

Id quod interest quadruplatur, id est, cum fructibus et omni causa. §. 7.

Si quis per vim sisti promiserit et postea fideiussorem dederit, is quoque liberatur. §. 8.

Qui per vim stipulatus et quia acceptum facere nollet, condemnatus est, in triplum quidem condemnari debet, acceptilationem autem omni modo facere compelli. §. 9.

Quadruplo res ipsa inest. §. 10.

Si vero sine insidiis et dolo eius, qui vim intulit, post condemnationem intra tempus iudicati servus ablati moriatur, triplum tantum praestat. Si autem in fuga sit, cavet de persequendo servo et omni modo eo restituendo. Servatur autem ei, qui vim passus est, et in rem et ad exhibendum actio, et omnis ei competens actio ad eum recipiendum. Et si ipsum quoquo modo receperit, qui vim intulit, ex stipulatione conventus exceptionem habet. Sed haec quidem post condemnationem. Si autem ante sententiam sine insidiis et dolo mortuus fuerit, tenetur. §. 11.

c) §. 2. apud Theod. et in Syn. p. 125. d) Theod. perperam διπλοῦν. Sic et Syn. Leuncl. in marg. ἀπλοῦν. e) Theod. male ὑπέστιν. f) Theod. ἰσω. g) γὰρ deest apud Theod. h) Theod. κληρονομιαίας. i) Syn. βίαι. k) Leuncl. in marg. Syn. νομῆν. l) §. 4. iisdem verbis habet Theod. m) Theod. περιελθόν. n) Sic Fabr. Theod. ἐντὸς αὐτοῦ γινόμενος. Mihi ita explicandus videtur hic locus: ἐντὸς est in meam potestatem, in mea potestate. Vertendum: si ille in potestate mea fuerit, me restituaturum. Nihil mutandum censeo in Fabroti lectione. o) Hactenus §. 5. exhibet Theod. qui pro ἀποκαθίστημι habet ἀποκαθίστημι. p) Inde a καὶ ὁ καλῆ πίστει usque ad finem §. 5. habet Syn. p. 122. q) Inde a ὁ ποιήσας — τὸ πρῶγμα hanc §. 5. exhibet Theod. qui pro εἰ καὶ habet κἂν. r) Nota usum loquendi Graecorum, qui reus transferunt ἐναγόμενος, licet non de reo in lite, sed de debitore, qui obligationem suscepit, sermo sit. s) Syn. p. 122. §. 7. exhibet. Incipit καὶ τὸ διαφέρον κ. τ. λ. t) §. 9. habet Theod. u) Theod. μὴ διὰ τὸ μὴ. Sed primum μὴ cancellatum et sub-punctum est. v) Theod. καταναγκάζεται. w) Theod. huius §. 10. tantummodo verba tria priora exhibet. Syn. totam p. 122. x) Totam §. 11. habet Theod. et Syn. p. 122. sq. y) Theod. ἐπιβολῆς. z) καὶ deest apud Theod. et in Syn. a) Theod. ἔστιν. Sic et Syn. b) Theod. ἀσφάλειαν δίδωσιν. c) Theod. παντοῦς. d) Syn. σώζεται. e) Syn. ἐπ' αὐτῷ τῷ πράγματι. f) Verba καὶ ἡ περὶ τῆς παραστάσεως αὐτοῦ ἀγωγή desunt in Syn. g) αὐτῷ deest apud Theod. h) Theod. ἐαυτόν. i) Theod. et Syn. καὶ omittit.

ψήφον ^{k)} χωρὶς ἐπιβουλῆς ἢ δόλου τελευτήσῃ, ἐνέχεται. ἂν οὖν ἄνευ ἐπιβουλῆς καὶ δόλου τοῦ ἐναγομένου φύγη, ἀσφαλίζεται διὰ τοῦ δικαστοῦ, ὡς ἀναζητεῖ καὶ ἀποδίδωσιν. εἰ δὲ καὶ μὴ κατὰ δραθυμίαν τοῦ ἐναγομένου ἀπόληται τὸ πρῶγμα, οὐκ ἂν δὲ ἀπώλλυτο ^{l)}, εἰ μὴ γέγονεν ἢ βία, καταδικάζεται· ὡσπερ καὶ ὅτε ἀπὸ βίας ἢ λάθρα γίνεται ^{m)}. ὅθεν ἔσθ' ὅτε τὸ τίμημα λαμβάνει ⁿ⁾, ὡς ^{o)} ἤμελλε ^{p)} πιπράσκειν, εἰ μὴ τὴν βίαν ὑπέστη.

§. 12. Ὁ ^{q)} βιασόμενος οὐκ ἔστι κλέπτης, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὁ ἀρπαξ ἀναιδῆς ἔστι κλέπτης.

§. 13. Ὁ βιασόμενος καὶ τῆ περὶ δόλου ἐνέχεται. ἑτέρα δὲ τὴν ἑτέραν ἀναίρει.

§. 14. Τὸ ^{r)} διαφέρον μόνον ^{s)} τετραπλασιάζεται· ὅθεν ἐν χειριστῶν τεσσαράκοντα νομίματα, κατὰ βίαν ὁμολογήσω ^{t)} τριακόσια, μόνον τὰ διακόσια ἐξήκοντα ^{u)} τετραπλασιάζεται.

§. 15. Πολλῶν ^{v)} βιασαμένων, ἂν ὁ εἷς ἐναχθεῖς ^{w)} ἀποκαταστήσῃ πρὸ ^{x)} ψήφου τὸ πρῶγμα, ἢ μετὰ τὴν ψήφον δῶ ^{y)} τετραπλοῦν, ἐλευθεροῦνται ^{z)}.

L. 15. εἰ. ^{a)} Εἰ δὲ μὴ τὸ πᾶν παράσχη ^{b)}, ἐνέχονται ἐπὶ τῷ ἑλλείποντι ^{c)}.

L. 16. εἰ. ^{d)} Τὸ αὐτὸ λέγομεν καὶ ἐνθα ἕτερος μὲν ἐβιάσατο, ἕτερος δὲ τὸ πρῶγμα ἔχει.

§. 1. Ἐὰν δούλοι βιάσωνται ^{e)}, καὶ τὸ πρῶγμα πρὸς ^{f)} τὸν δεσπότην ἔλθῃ ^{g)}, ἐνάγεται καὶ περὶ δούλων ^{h)}, καὶ οἰκίῳ ὀνόματι. καὶ εἰ μὲν τὸ πρῶγμα ἢ τὸ τετραπλοῦν παράσχη, συμβάλλεται τοῖς δούλοις ⁱ⁾. εἰ δὲ τῆ περὶ τῶν δούλων ἀγωγῆ ἐναχθεῖς ἐκδώσει τοὺς δούλους, οὐδὲν ἦτιον ἐνάγεται, εἰ περιῆλθεν εἰς αὐτὸν τὸ πρῶγμα ^{k)}.

§. 2. Ἡ διὰ φόβον ἀπτασῖς δίδεται διαδόχοις, ὡς ἔχουσα πραγματικὸν παντοῖον ἐπιβιασμένον ^{l)}. κληρονόμοι δὲ εἰς τὸ περιελθὸν ἐνέχονται ^{m)}. τὸ γὰρ αἰσχρῶς κτηθὲν ⁿ⁾ οὐκ ἀφίλει κέρδος εἶναι τοῦ ^{o)} κληρονόμου.

L. 17. εἰ. ^{p)} Εἰ δὲ καὶ ^{q)} δαπανήσῃ τὸ περιελθὸν εἰς αὐτὸν ὁ κληρονόμος, οὐδὲν ἦτιον καὶ αὐτὸς καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ, κἂν μηδὲν εἰς αὐτοὺς περιῆλθεν ^{r)}, διηρεκῶς ἐνάγεται ^{s)}.

L. 18. εἰ. ^{t)} Ἐὰν τὸ παρ' ἑτέρου βιαίως ἀφαιρεθὲν εἰς ἐμὲ περιέλθῃ καὶ ἀπόληται, οὐ δοκῶ γενέσθαι ^{u)} πλουσιώτερος. εἰ μὲντοι εἰς χρήματα ἢ ἕτερον πρῶγμα μετέστρεψα ^{v)}, ὅσον ἂν ^{w)} ἀποτέλεσμα σχῆ, ἐνάγομαι ὡς δοκῶν γεγενῆσθαι πλουσιώτερος· ταῦτα γὰρ κρατεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναγομένου τῆ περὶ τῶν κληρονομιαίων τῆς νομῆς ^{x)} ἀγωγῆ.

L. 19. εἰ. ^{y)} Διηρεκῶς ὁ κληρονόμος εἰς τὸ περιελθὸν ἐνάγεται.

L. 20. εἰ. ^{z)} Ἐν τῇ προκατάρξει τὸ περιελθὸν θεωρεῖται. εἰ δὲ βιαίως ἐλευθερωθῆ τις τοῦ χρέους, δοκεῖ τοῦτο περιελθεῖν εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ.

Ergo si sine insidiis et dolo eius, quocum agitur, fugerit, cavetur per iudicem de servo persequendo et reddendo. Sed et si non culpa eius, quocum agitur, res perierit, peritura tamen non fuisset, si vis facta non fuisset, condemnatur: sicut in interdicto quod vi aut clam. Itaque interdum pretium accipit, qui eum venditurus fuit, si vim passus non esset.

Qui vim intulit, fur non est, quamvis raptor fur improbus sit.

Qui vim fecit, et de dolo tenetur. Altera autem alteram consumit.

Id, quod interest, quadruplatur solum: unde si, cum quadraginta aureos deberem, trecentos per vim promiserim, ducenti sexaginta tantum quadruplantur.

Si plures vim intulerint, et unus conventus rem ante sententiam restituerit, aut post sententiam quadruplum solverit, omnes liberantur.

XV. Si vero solidum non praestiterit, tenentur propter id, quod restat.

XVI. Idem dicimus et si alter vim intulerit, alter autem rem possideat.

Si servi vim adhibuerint et res ad dominum pervenerit, et servorum nomine et suo convenitur: et si quidem rem aut quadruplum praestiterit, prodest servis. Si vero noxali actione conventus servos noxae dederit, nihilominus convenitur, si ad eum res pervenit.

Actio quod metus causa successoribus datur, quia rei persecutionem habet. Heredes autem in id, quod pervenit, tenentur: quod enim turpiter acquisitum est, lucrum heredis esse non debet.

XVII. Sed et si heres, quod ad eum pervenit, consumserit, nihilo minus et ipse et heredes eius, etsi nihil ad eos pervenit, perpetuo tenentur.

XVIII. Si res ab alio per vim ablata ad me pervenerit et interierit, non videor locupletior factus. Si tamen in pecunia aliamve rem converterim, quemcunque exitum habuerit, teneor, quod videor locupletior factus: nam et idem obtinet in hereditatis petitione.

XIX. Heres de eo, quod ad eum pervenit, perpetuo tenetur.

XX. Quod pervenit, litis contestatae tempore spectatur. Si vero quis per vim debito liberatus sit, id ad heredem eius pervenisse videtur.

k) Theod. inserit ἢ καὶ. l) Theod. ἀπώλετο. Syn. ἀπόλλυτο. m) Syn. ὡσπερ ἐπὶ τοῦ ἀπὸ βίας καὶ τοῦ βίας ἢ λάθρα γίνεται. n) λαμβάνων. Theod. o) Theod. ὅσου. p) Theod. ἤμελλε. q) Syn. p. 123. §. 12. exhibit. Vide quae de lectione Syn. in §. 12—15. hui. cap. et cap. 15. 16. pr. §. 1. emendanda notavit Labbaeus Obs. et Emend. in Syn. Basil. Lib. X. p. 24. r) §. 14. habet Theod. et Syn. p. 123. s) Syn. τὸ διαφερόμενον. t) Theod. βιασθῶ καὶ ὁμολογήσω. In Syn. lacuna est, per verbum ὁμολογήσω explenda. u) Syn. τὰ σξ'. μόνον. v) §. 15. habet Theod. et Syn. p. 123. w) Syn. ἀναχθεῖς. Leuncl. in marg. ἐναχθ. x) Articulus tam apud Fabr. quam apud Theodorum et in Synopsi deest. y) Theod. et Syn. inserit τὸ. z) Theod. addit: καὶ οἱ ἄλλοι. Syn. οἱ ἄλλοι. Deest hoc apud Fabr. a) Cap. 15. habet Theod. et Syn. p. 123. b) Syn. παρήχθη. c) Theod. λείποντι. d) Cap. 16. totum habet Theod. e) Theod. βιάσονται. f) Theod. παρὰ, quod cancellatum tamen et alia manu adscriptum est πρὸς. g) Theod. ἔλθῃ. Quod praefertrem. Syn. ἔσθῃ. Leuncl. in marg. ἔλθῃ. Fabr. ἔσθῃ. h) Syn. περὶ τοὺς δούλους. i) Inde a τοῖς δούλοις—ἐκδώσει haec desunt in Syn. k) Hactenus Syn. cap. 16. exhibit. p. 123. Reliqua habet p. 125. l) Syn. παντ. ἐνβ. πραγμ. m) Theod. ἐνάγονται. n) Theod. τὸ γὰρ αἰσχρὸν ὡς κτηθῆν. o) τοῦ Theod. omittit. p) Cap. 17. habet Syn. p. 125. q) καὶ deest in Syn. r) Syn. περιῆλθε. s) Syn. ἐνάγονται. t) Cap. 18. totum habet Theod. u) Theod. γίνεσθαι. v) Theod. μετέστρεψεν αὐτό. Ferri utraque lectio potest. w) Theod. ἂν omittit. x) τῆς νομῆς deest apud Theod. y) Cap. 19. totidem verbis habet Theod.

κα'. Ἐὰν ἀγόριστός τις περὶ τὸν πάτρωνα γεγονὼς καὶ κινδυνεύων ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ καταστάσει, δώη²⁾ τι, ἢ ὁμολογήσῃ διὰ τὸ μὴ καταδουλωθῆναι, οὐδ' ἄρα τῇ διὰ τὸν φόβον αἰτία· αὐτὸς γὰρ ἑαυτῷ τὸν φόβον ἐπιγάγειν.

Οὐδενὶ^{α)} χρόνῳ κυροῦται τὸ βίαιον.

Ὁ νομὴν ἀλλοτρίου πράγματος ἔχων καὶ ταύτην βιαίως παραδοίς, αὐτῆς καὶ τῶν καρπῶν, οὐδ' μὴν καὶ τοῦ πράγματος τὸ ἄλλοῦν ἢ τὸ τετραπλοῦν λαμβάνει.

Ἡ^{β)} κατὰ φόβον ὁμολογηθεῖσα προῖξ οὐκ ἔρρωται, οὔτε ἁρμόζει ἢ διὰ^{γ)} φόβον αἰτίαις.

Ἐὰν^{δ)} κατὰ φόβον ὑπαναχωρήσῃ μισθώσεως ἢ ἀγορασίας, χώρα τῇ διὰ φόβον αἰτιάσει, ὡς ἐπὶ τῆς ἀποχῆς.

Ἐἰ καὶ^{ε)} κατὰ φόβον κληρονομήσῃ, γίνουμαι μὲν κληρονόμος, ἀρίσταται δὲ δι' ἀποκαταστάσεως.

Ἐἰ^{ι)} δὲ κατὰ φόβον παραιτήσομαι, ἄδειαν ἔχω, ἢ τὰς οὐτίλας^{ς)} ὡς κληρονόμος κινεῖν, ἢ τὴν διὰ φόβον αἰτίαισιν^{η)}.

Ἐάν^{ι)} τις εἰρητῆ τινὰ βαλὼν παρασκευάσῃ τι προῦσαι, ἀνίσχυρόν ἐστιν.

Ἐν πόλει καταβαλὼν ἀξιοματικὸς οὐ πιστεύεται λέγων, βιαίως μὴ χρεωστούμενον δεδωκέναι· ἡδύνατο γὰρ ἔρχοντι προσελθεῖν εἰς τὸ κωλύσαι τὴν βίαν.

Ἐάν^{κ)} δικαίως ἐφοβήθῃ τὴν δίαν, εἰς ἣν ὁ ἀντίδικός μου^{ι)} δεδεμένον ἀπάγειν ἠπεικῆσέ με, καὶ κατὰ τοῦτο βιασθεὶς πωλήσῃ αὐτῷ προῦγμα, ἀποκαθίσταται^{μ)}.

Ἐὰν ἀθλητὴν ἀγωνίζεσθαι μέλλοντα δανειστῆς ἀποκλείσῃ καὶ πλείονος ποσοῦ ὁμολογίαν εἰσπραξῆ, ἀποκαθίσταται.

Ἐάν τις μὴ χρεωστῶν ἀπαιτηθῇ κατὰ βίαν, τοῦ ἀντιδικίου ἐκιάττιοντος καὶ τῆς τάξεως παρακολουθούσης, ἄνευ γνώσεως τοῦ ἔρχοντος, ἀπαιτεῖ τὸν ζημιώσαντα ὁ ἔρχων. εἰ δὲ χρέος δοθῇ κατὰ φιλήν κέλευσιν τοῦ ἔρχοντος, μὴ γινομένης διαγνώσεως, οὐκ ἀναπράττειται, εἰ καὶ τὰ μάλιστα πολιτικῶς καὶ οὐκ ἔξω πρόπτως ἔρχῃν γενέσθαι τὴν εἰσπραξίαν.

Τῶν^{ο)} κατὰ βίαν ληφθέντων πραγμάτων καὶ τῶν κλαπέτων ἢ^{π)} ἀπαίτησις ἔρρωται, εἰ καὶ μετὰ ταῦτα ἐφθάρῃ αὐτὰ τὰ κλαπέτα πράγματα ἢ τὰ κατὰ βίαν ληφθέντα.

Προσηλθέ τις βασιλεῖ λέγων, ὅτι ἐπρωτηθῆ κατὰ βίαν καὶ κατέβαλεν ἤδη τὰ ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως, καὶ παρεκάλει ἀναλαβεῖν, ἄπερ κατέβαλεν. πρὸς αὐτὸν οὖν ὁ βασιλεὺς ἀντιγράφει λέγων οὕτως· Ὅποτε σαντὸν οὐ μόνον ὁμολογητέον, ἀλλὰ καὶ καταβεβλητέον τὰ χρήματα συνομολογεῖς, ποίῳ λογισμῷ ὡς βίαν ὑπέμεινας^{ρ)} ἀποκαταστήναι σοι τὸ καταβληθὲν ἔξαιτεῖς, νοεῖν οὐδ' ἐνδύμεθα, ἐπειδὴ πιθανὸν οὐ δοκεῖ, πρὸς τὴν καταβολὴν σε σπουδάσαι, παραλιπόντα τὴν μίμψιν τὴν περὶ τοῦ χειρογράφου ὡσανεὶ κατὰ βίαν ἐκτεθέντος· εἰ μὴ ἄρα καὶ περὶ αὐτὴν τὴν καταβολὴν βίαν σαντὸν ὑπομεινητέον λέγεις.

XXI. Si quis contra patronum ingratus factus, *L. 21. pr.* cum de suo statu periclitaretur, aliquid dederit vel *D. IV. 2.* promiserit, ne in servitutem redigeretur, non est locus actioni quod metus causa: ipse enim sibi hunc metum intulit.

Quod per vim gestum est, nullo tempore ratum §. 1. habetur.

Qui rei alienae possessionem habet eamque coactus tradidit, eius cum fructibus, non etiam ipsius rei, simplum aut quadruplum consequitur. §. 2.

Dos metu promissa non valet, nec actio quod metus causa competit. §. 3.

Si metu coactus a locatione vel emtione discessero, actioni quod metus causa locus est, ut in acceptilatione. §. 4.

Quamvis metu coactus hereditatem adierim, heres quidem fio, sed abstineo data in integrum restitutione. §. 5.

Si vero coactus hereditatem repudiem, facultatem habeo, vel utiles actiones tanquam heres movendi, vel actionem quod metus causa. §. 6.

XXII. Si quis in carcerem quem detruserit et effecerit, ut aliquid agat, irritum est. *L. 22. D. eod.*

XXIII. Qui dignitatem habet et in urbe solvit, ei fides non habetur, si dicat, se per vim indebitum solvisse: poterat enim magistratum adire, qui vim prohiberet. *L. 23. pr. D. eod.*

Si iuste timui litem, ad quam me vinctum ductum iri adversarius meus minatus est, et ob id coactus rem ei vendidero, restitutor. §. 1.

Si athletam ad certamen proditurum creditor incluserit et maioris quantitatis cautionem exegerit, ille restituitur. §. 2.

Si ab eo, qui nihil debebat, quid per vim exactum fuerit, adversario delegante et apparitione accedente, sine notione magistratus, ab eo, qui damnum dedit, id magistratus exigit. Si vero debitum datum fuerit simpliciter iussione magistratus, causae cognitione non instituta, non revocatur, quamvis civiliter et non inhoneste exactio fieri debuerit. §. 3.

XXIV. Persecutio eorum, quae vi et furto ablata sunt, integra est, etiamsi postea res ipsae furto vel vi ablatæ corruptæ sint. *L. 1. C. 11. 20.*

XXV. Quidam Principem adiit dicens, se per vim cavisse et iam, quod promiserit, solvisse, eaque, quae solvisset, recuperare volebat. Ad eum igitur Princeps in hunc modum rescribit: Cum te non solum cavisse, sed etiam solvisse pecuniam confitearis, qua ratione ut vim passus restitui tibi, quod solutum est, postules, intelligere non possumus: quoniam verisimile non videtur, ad solutionem te properasse omissa querela de chirographo, utpote per vim omisso: nisi forte et in solvendo vim te passum dicas. *L. 2. C. eod.*

α) Pro δώη, forma optativi apud serioris aevi scriptores usitata, malim coniunctivum δῶ. β) §. 1. totidem verbis apud Theod. γ) §. 3. apud Theod. δ) Theod. inserit τόν. ε) §. 4. habet Theod. ζ) Theod. pro εἰ καὶ habet εἰάν. ς) §. 6. apud Theod. γ) Theod. τὰς κληρονομικὰς ἀγωγὰς. η) αἰτίαισιν Theod. Sic et reposui pro αἰτίαι, quod habet Fabr. θ) Cap. 22. apud Theod. ι) §. 1. apud Theod. κ) Theod. inserit: δυνατὸς ὢν. λ) Theod. ἀποκαθιστᾷ με. μ) Cap. 24. habet Theod. ν) Theod. ἢ τῶν. ς) Theod. hic articulum omittit, quum eum initio posuerit. ζ) Sic Fabr. Malim autem ὡς βίαν ὑπομεινένας.

L. 3.
C. II. 20. κς'. Προσῆλθέ τις βασιλεῖ λέγων, ὅτι ὁ πάππος αὐτοῦ κατὰ βίαν ἠναγκάσθη, ἀγρὸν ἴδιον πωλῆσαι, καὶ ὁ βιασάμενος τὸν πάππον αὐτοῦ ἄλλω πέπρακε τοῦτον τὸν ἀγρὸν· καὶ παρεκάλει ἀναδοῦναι τὸ τίμημα, ὅπερ ἔλαβεν ὁ πάππος αὐτοῦ, καὶ ἀναλαβεῖν τὸν ἀγρὸν τὸν κατὰ βίαν πεπραμένον. δεξάμενος τοίνυν ὁ βασιλεὺς τὴν αἴτησιν αὐτοῦ ἀντιγράφει οὕτως· Μεθ' ἧρεσε καὶ τὴν ἀγωγὴν τὴν τὰ ἴδια ἐκδικουσαν δίδοσθαι τῷ πατρύτι τὸν φόβον, πρόσελθε τῷ ἄρχοντι τῆς ἐπαρχίας, καὶ τοῦτο αὐτὸν ἐξαίτησον τὸ παραλαβεῖν τὸν ἀγρὸν· μόνον εἰ ὁ δευτέρος ἀγοραστής μὴ διὰ τῆς χρονίας νομῆς ἐδέσποσε, μηδὲ τῆ τοῦ μακροῦ χρόνου παραγραφῆ ὠχύρωται.

L. 4.
C. eod. κζ'. Ἔάν τις κατὰ βίαν ἢ κατὰ ^{ς)} φόβον θανάτου ἢ τὰς κατὰ τοῦ σώματος βασάνους ἐλάβηθεῖς πωλήσῃ πράγματα, καὶ μηδὲ μετὰ ^{ι)} ταῦτα τῆ συναινέσει βεβαιώσῃ τὴν πρᾶσιν ^{υ)}, κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ δημεκουῦς ^{ν)} διατάγματος ἐντὸς μὲν ἐνιαυτοῦ κινῶν, ἐὰν μὴ ἀποδοθῆ ^{ω)} αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, τὸ τετραπλάσιον ἀπολήψεται ^{ξ)}, ἀναδιδούς δηλονότι τὸ τίμημα, ὅπερ ἔλαβε ^{ψ)}. μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν εἰς τὸ ἀπλοῦν δοθήσεται αὐτῷ, τῆς αἰτίας διαγνωσθείσης, ἢ τοῦ φόβου αἰτία ^{ς)}. ἢ δὲ διάγνωσις τῆς αἰτίας εἰς ^{α)} τοῦτο ἀνήκει, ἵνα τότε δοθῆ αὐτῷ ἢ τοῦ φόβου αἰτία, εἰ ^{β)} μὴ ἄρμόζει αὐτῷ ἄλλη ἀγωγή, κατὰ μίμησιν τῆς δὲ δόλω ^{ε)}.

L. 5.
C. eod. κη'. Ἐάν τις βασιλεῖ λέγων, ὅτι καὶ ^{ε)} ὁ πατὴρ μου καὶ ὁ θεὸς μου βίαν ὑπέμειναν παρὰ τίνος καὶ ἠναγκάσθησαν, οὐκ αὐτῷ τῷ βιασαμένῳ, ἀλλ' ἐτέρῳ τινὶ ^{ι)} πωλῆσαι τὴν ἴδιαν κτήσιν ἐλαχίστον τιμήματος, καὶ τοι πολλοῦ οὔσαν ἀξίαν, καὶ παρακαλῶ δοθῆναι αὐτοῖς τὰ πεπραμένα κτήματα. ἀντέγραψεν οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς οὕτως· Οὐδεμία ἐστὶ διαφορά, παρὰ τίνος ἢ βία γέγονε τῷ πατρὶ σου καὶ ^{ς)} τῷ θεῷ σου, πότερον παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀγοράσαντος, ἢ μήτι ^{β)} παρ' ἄλλον, ἵνα κατὰ βίαν καὶ φόβον τὴν κτήσιν αὐτῶν πωλῆσαι ἀναγκασθείσαν ^{ι)}. εἰ γὰρ ὅπως βίας γενομένης συνωδήθησαν ^{κ)}, τὰς ἰδίας κτήσεις, αἵτινες πλειονος ἦσαν ἀξίαι, ἐλαχίστον τιμήματος διαπωλῆσαι, προσφερομένου τοῦ τιμήματος τοῖς ἀγορασταῖς, τῆ δυνάμει τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἄρχοντος, ἵνα, ὅπερ ἀνασχύντως γέγονεν, εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν ἀνανεωθῆ, ἐπιτεύξονται ^{λ)}.

L. 6.
C. eod. κθ'. Πέπρακέ τις πρᾶγμα συγκλητικῷ τινι, καὶ προσῆλθε ^{μ)} βασιλεῖ λέγων, ὅτι κατὰ βίαν ἢ πρᾶσις ἐγένετο· ἀπόδειξιν δὲ τῆς βίας προέφερε τὸ συγκλητικὸν εἶναι τὸν ἠγορακότα, ἑαυτὸν δὲ ἰδιώτην· βουλιμένος ἐκ μόνης τῆς ἀξίας τοῦ διαδίκου αὐτοῦ κατασκευάσαι τὴν βίαν. πρὸς τοῦτον οὖν ^{ν)} ὁ βασιλεὺς ἀντέγραψεν οὕτως· Οὐ χρὴ τὴν ἀξίαν τινὸς φθόρον αὐτῷ καὶ λοιδορίαν ἐπιφέρειν, ὅθεν εἰς ἔλεγχον καὶ ἀπόδειξιν ^{ο)} τοῦ φόβου, ὃν λέγεις σὺ γεγονέναι ἐπὶ τῷ συναλλάγματι, ἢ συγκλητικῆ ἀξία τοῦ διαδίκου σου μόνη οὐκ ἐστὶν ἀξιόπιστος.

L. 7.
C. eod. λ'. Προσῆλθέ τις βασιλεῖ λέγων, ὅτι φοβηθεῖς θάνατον ἢ τὰς κατὰ τοῦ σώματος βασάνους ἢ καὶ ἀπειλήσαντος κεφαλαικῶς μου κατηγορεῖν τίνος, ἠναγκάσθη πωλῆσαι αὐτῷ πρᾶγμα, ἢ διαλύσασθαι, ἢ ἐπερωτηθῆναι, ἢ ἄλλο οἰονδήποτε πρὸς αὐτὸν ποιῆσαι συνάλ-

XXVI. Principem quidam adiit dicens, avum suum fundum distrahere vi coactum fuisse: et qui vim adhibuerat avo ipsius, alii hunc fundum vendidit: et postulabat, ut reddito a se pretio, quod avus acceperat, fundum per vim distractum recuperaret. Imperator igitur admissis eius precibus ita ei rescribit: Postquam placuit, in rem quoque dari actionem ei, qui metum passus est, adi Praesidem provinciae et postula ab eo, ut fundum recipias: si modo secundus emtor diutina possessione dominium adeptus non sit, neque longi temporis praescriptione munitus sit.

XXVII. Si quis per vim vel metum mortis aut cruciatus corporis veritus res vendiderit, et non postea venditionem consensu suo confirmaverit, iuxta perpetui vim Edicti, intra annum quidem agens, si res ipsi non restituatur, quadruplum accipiet, reddito scilicet pretio, quod accepit. Post annum vero in simplum ei actio quod metus causa, causa cognita, dabitur. Causae autem cognitio eo pertinet, ut tunc ei detur actio quod metus causa, si alia actio ei non competat, ad exemplum actionis de dolo.

XXVIII. Quidam Principem adiit dicens: pater et patruus meus vim passi sunt ab aliquo et compulsi sunt, non ei, qui vim intulit, sed alii cuidam possessionem suam minimo pretio vendere, quae maiore valebat: et postulo, ut possessiones venditae eis restituantur. Imperator igitur ad eum ita rescripsit: Non interest, a quo vis adhibita sit patri et patruo tuo, utrum ab ipso emtore, an ab alio, ut vi metuve possessionem suam vendere cogentur: nam si omnino vi adhibita compulsi sunt, possessiones suas, quae maiore valebant, minimo distrahere, emtoribus reddito pretio, potestate iurisdictionis magistratus, ut id, quod improbe factum est, in priorem statum restituatur, impetrabunt.

XXIX. Quidam Senatori rem suam vendiderat, et Principem adiit dicens, venditionem per vim factam. Docebat autem vim ex eo, quod emtor Senator esset, ipse autem privatus: ex sola adversarii sui dignitate vim probare volens. Sic igitur Imperator ei rescripsit: Dignitatem alicuius invidiam ei et probrum afferre non oportet. Unde ad arguendum et probandum metum, quem dicis ob contractum illatum esse, senatoria dignitas adversarii tui sola non est idonea.

XXX. Quidam Principem adiit dicens, se mortem, aut corporis cruciatus, vel etiam capitalis accusationis minas alicuius pertimescendo compulsus fuisse, ut rem ei venderet, aut transigeret, aut promitteret, aut alium quemlibet contractum cum eo iniret: et

r) Theod. totum cap. 27. habet. Syn. p. 121. usque ad verba εἰς τὸ ἀπλοῦν δοθήσεται αὐτῷ. s) Syn. κατὰ omittit. t) μετὰ Theod. omittit. u) Theod. τὴν πρᾶσιν βεβαιώσῃ. v) Syn. et Theod. δημεκουῦς. w) Theod. ἀποδοθῆ. In marg. ἀποδοθῆ. x) Theod. λήψεται. y) Syn. ἔλαβεν. z) Theod. αἰτίας. a) Theod. εἰ. b) Theod. εἰν. c) Theod. δόλου. d) Cap. 28. totum habet Theod. e) ὅτι καὶ deest apud Theod. f) τινὲ deest apud Theod. g) Theod. ἢ pro καὶ habet. h) μήτι Theod. i) Theod. ἀναγκασθῶσι. k) Theod. συνωδήθησαν. l) Sic recte Theod. Fabr. ἐπιτεύξονται. m) Theod. addit τῷ. n) οὖν deest apud Theod. o) Theod. ἀπόφασις. Syllabae autem φασιν subpunctae sunt et superscriptum δεῖξιν.

λαγμια* και παρακαλω ταυτα τα κατα φόβον γεγονότα ανατραπήναι. και αντιγράφει προς τουτον ο βασιλεύς ουτως. ^{p)} Εάν ^{q)} πράσεως η έπερωτήσεως η οίουδηποτε άλλου ^{q)} συναλλάγματος η ένοχής σου ^{r)} η τελεσθέν τόν συμβόλαιον ητοι τό δικαίωμα, φόβω θανάτου, η βασιάνων του σώματος εκβιασθέν, η τῷ κεφαλικάς απειλάς απειληθῆναι, προσελθών τῷ ἄρχοντι τῆς επαρχίας αποδείξει δυνηθείς, τουτο βέβαιον εσσεσθαι ^{s)} κατά τον του νομικού διατάγματος τύπον, οὐκ ανέξεται ^{t)}).

λα'. Προσῆλθέ τις βασιλεῖ λέγων* έπερωτηθείς τι καρπούς φανερούς διδόναι αὐτῷ, και ελλείσας ἀναλαμβάνειν μου τουτο τόν συμβόλαιον παρ' αὐτοῦ, οἶκον αὐτῷ και κῆπον ἐπάλησα. προσετίθει δέ και ἐκεῖνο* ὅτι, επειδή προωτεύων τῆς πόλεως ἦν ὁ ἔχων μου τόν περι τῶν καρπῶν συμβόλαιον, φοβηθείς ἵνα μή εἰς λειτουργήματα πολιτικά με ὀνομάσῃ, διὰ τουτο αὐτό πέπρακα, και παρακαλω ανατραπήναι τήν πρᾶσιν ὡς κατά φόβον γενομένην. αποδοκιμάζων ὅν τήν αἴτησιν αὐτοῦ ὁ βασιλεύς αντιγράφει προς αὐτόν ουτως. ^{u)} Ὅποτε σαυτόν του οἴκου και του κῆπον τήν πρᾶσιν πεποιθέναι ἐλπίδι του ἀναλαβεῖν, ὅπερ περι του σίτου ἐποίησας δικαίωμα, η φόβω του μή προς πολιτικάς λειτουργίας ὀνομασθῆναι, ὑποτίθει και ανατραπήναι τήν πρᾶσιν ὡς φόβον ἔνεκεν γενομένην ἐπιζητεῖς, ὀφείλεις εἰδέναι, εἰς τό μή κύριον εἶναι τό συνάλλαγμα τόν τοιοῦτον φόβον μή δύνασθαι συμβάλλεσθαι.

λαβ'. ^{u)} Προσῆλθέ τις βασιλεῖ μεμφόμενος, ὅτι ὁ δεῖνα κατεπτόησέ με, και ^{v)} κράζας πολλά ^{w)} και ἔμοῦ, η και ποιήσας ἑτέρους τινὰς κράζει, και φοβηθείς η δέδωκα αὐτῷ τινα, η συνήλλαξα* η ὅτι ὁ ^{x)} δεῖνα ἐπεφήμισε φόβον μοι ποιεῖν, και παρακαλω βοηθείας τυχεῖν, ὡς φόβον ὑπομείνας ^{y)}. αντιγράφει τοίνυν ὁ βασιλεύς προς αὐτόν ουτως ^{z)}. ὅτι τόν φόβον οὐ ταῖς χρονιαῖς ἦτοι ^{a)} φήμαις μόνας ^{b)}, ἀλλά τῇ τραχύτητι τῶν γινομένων ἀποδεικνυσθαι χρῆ.

λαγ'. ^{c)} Εάν τις η κατηγορήσέ μου ἤδη, η ἠπίλει κατηγορεῖν μου, και ἵνα μή κατηγορηθῶ ^{d)} παρ' αὐτοῦ, η ἵνα παύσῃται τῆς ἀρχείσεως κατηγορίας, η ἔξεποίησα αὐτῷ τί ποτε, η ἐπρωτηθῆν αὐτῷ* οὐ δύναμαι ταυτα ανατρέπειν ὡς φόβω γενομένα* ἀλλά δοκῶ και ἀναίσχυντόν τι ποιεῖν, ἐπιχειρῶν ταυτα ανατρέψαι ^{e)}).

λαδ'. ^{f)} Παλαιῶν νόμων κωλονόντων τοὺς ἄρχοντας, ἀγοράζειν τι παρὰ τῶν ἰδίων επαρχιωτῶν ^{g)}, και διατάξεως του εὐσεβεστάτου βασιλέως ἡμῶν τουτονος ἀνανεωσάσης τοὺς νόμους ^{h)}, ἀνηνεγμένης ⁱ⁾ ἐν ^{k)} τῷ πρώτῳ βιβλίῳ του κώδικος ^{l)}, η προκειμένη διάταξις γενικώτερον ^{m)} νομοθετεῖ, ἵνα κἂν ταξεώτης, η ἄλλος τις οἰονδήποτε χειρίζων ⁿ⁾ ὀφείκιον ἀγοράσῃ πρᾶγμα ἐν ἐκείνῃ τῇ επαρχίᾳ ἦτοι τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ χειρίζει τό ὀφείκιον, του πεπρακότος ἀλαβηθέντος αὐτόν, και διὰ τουτο πωλήσαντος ^{o)}, και τό ἀγορασθέν ἀναδιδῶται ^{p)} πρᾶγμα, και τό τίμημα κερδαίνῃ ^{q)} ὁ πεπρακῶς ^{r)}. τά αὐτά δέ ^{s)} νομοθετεῖ η διάταξις, και εἴτις ταξεώτης οἰαςδήποτε τάξεως, η ἄλλως χειρίζων ὀφείκιον ὀνόματι τῆς ἰδίας γαμετῆς, η ὀνόματι φίλων ^{t)} ἰδίων ἀπο-

desiderabat, ea, quae per metum gesta erant, revocari. Et Imperator ei ita rescripsit. Si venditionis vel stipulationis vel cuiuscunque alterius contractus vel obligationis instrumentum confectum sit, metu mortis vel cruciatu corporis extortum, vel capitales minas pertimescendo, adito Praeside provinciae probare poteris, hoc ratum haberi secundum Edicti formam non patietur.

XXXI. Principem quidam adiit dicens: promiseram certos fructus dare cuidam et sub spe recipiendi ab eo instrumentum propterea expositum domum et hortum ei vendidi. Illud quoque addebat: quoniam unus ex primoribus civitatis is erat, qui instrumentum meum de fructibus conditum tenebat, veritus, ne ad civilia munera me nominaret, ideo vendidi et desidero venditionem rescindi veluti metus causa factam. Imperator igitur desiderium eius improbens in hunc modum ei rescripsit. Cum te domus et horti venditionem fecisses sub spe recipiendi, quod de frumento feceras, instrumentum, vel timore, ne ad civilia munera nominareris, proponas et rescindi venditionem veluti metus causa factam desideres, scire debes, ad ratum non habendum contractum metum huiusmodi prodesse non posse.

L. 8.
C. II. 20.

XXXII. Principem quis adiit, hanc querelam proferens. Ille metu me consternavit, multa adversus me clamans, aut alios ad clamorem concitans, et metu percussus aut quaedam ei dedi, aut contraxi: vel quod idem iactaverit, metum mihi adhibiturum, tanquam metum passus desidero auxilium nancisci. Princeps igitur ei ita rescribit. Metum non clamoribus vel iactationibus tantum, sed atrocitate factorum probari convenit.

L. 9.
C. eod.

XXXIII. Si quis vel me iam accusaverit, vel se me accusaturum comminatus sit, et ne ab ipso accuser, vel ut a coepta desistat accusatione, vel aliquid alienavi, vel ipsi promisi, non possum ea revocare, quasi metu gesta sint: sed improbum aliquid facere videor, conatus haec revocare.

L. 10.
C. eod.

XXXIV. Cum veteres leges prohiberent, ne Praesides a provincialibus suis aliquid emerent, et piissimi Imperatoris nostri constitutio eas leges renovaret, quae relata est libro primo Codicis, proposita constitutio generaliter sancit, ut ne quidam apparitor, aut alius quis quodcumque officium administrans rem emat in ea provincia eove loco, in quo officium gerit, cum venditor metuat eum et propterea vendat. Et res emta redditur et pretium venditor lucratur. Eadem sancit constitutio, et si apparitur cuiuslibet cohortis vel aliter officium administrans coniugis vel amicorum suorum nominibus abutentes rem secundum modum dictum emerint.

L. 11.
C. eod.

p) Inde a verbis εάν πράσεως cap. 30. habet Syn. p. 125. sq. q) άλλου deest in Syn. r) σου deest in Syn. s) Syn. εσσεσθαι. t) Syn. ἀναγκάζεται pro ἀνέξεται. u) Cap. 32. habet Theod. v) και Theod. omittit. w) Theod. πολλά κράζας. x) Theod. ὁ inserit. Fabr. articulum omittit. y) Verba ὡς φόβον ὑπομείνας omittit Theod. z) Theod. οὕτω προς αὐτόν. a) η ταῖς Theod. b) Theod. pro μόνας habet μάλλον. c) Cap. 33. habet Syn. p. 121. d) Syn. κατηγορηθῶ. e) Syn. ἀνατρέψαι. Leuncl. ad marg. ἀνατρέψαι. f) Cap. 34. totum habet Theod. g) Theod. επαρχιωτῶν. Sic et Syn. p. 194. h) Theod. τουτον ἀνανεωσάσης τόν νόμον. Syn. τουτον τόν νόμον ἀναν. i) Theod. τῆς ἀνηνεγμένης. Syn. τῆς ἀνελεγεμένης. k) ἐν omittit Theod. l) Spectant Graeci ad constitutionem huius argumenti a Iustiniano promulgatam, quae reperitur Lib. I. Cod. tit. 53. const. un. m) Theod. γενικώτερον. n) Syn. μεταχειρίζων. o) Theod. et Syn. ante και repetit ἵνα. p) Malim pro Fabr. ἀναδιδῶται potius ἀναδιδῶται, ut Theod. et Syn. habet. q) Malim κερδαίνῃ, cum Syn. licet in lectione κερδαίνει Fabr. et Theod. consentiant. r) Usque ad πεπρακῶς hoc caput exhibet Syn. p. 191. s) τὰ δέ αὐτά. Theod. t) Theod. inserit η.

κερημένοι ^{u)} αγοράσωσι κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον πρῶγμα.

L. 12. C. II, 20. λέ'. ^{v)} Τὰς πράξεις καὶ τὰς δωρεὰς καὶ τὰς διαλύσεις, αἱ τινες κατὰ δυναστείαν ^{w)} ἐξεβιάσθησαν, προστάτουμεν ἀσθενεῖν.

ΤΙΤΛΟΣ Γ'.

Περὶ δόλου κακοῦ.

L. 1. §. 1. α'. ^{x)} Ἐξ εὐλόγου αἰτίας, ἐτέρας οὐχ ὑπόσεως ἀγωγῆς ἢ περὶ δόλου δίδονται.

§. 2. Δόλος κακός ἐστι ^{y)} παρουσία καὶ ἀπάτη καὶ μηχανή, ἢ ^{z)} πρὸς περιγραφὴν ἐτέρου γινόμενη.

§. 3. Ἔστι καὶ καλὸς δόλος καὶ μάλιστα ὁ κατὰ τῶν πολεμίων καὶ τῶν ληστῶν.

§. 4. Ἐἴτε ^{a)} πολιτικὴ ἐστὶν ἀγωγή, εἴτε πραιτωρία, ἢ νομικὴ παραγγελία, ἢ παραγραφὴ ^{b)} ἀσφαλιζομένη τὸν ὑποστάντα τὸν δόλον, οὐχ εὐχερῶς δίδεται ἢ περὶ δόλου, διὰ τὸ ἀτιμοποιεῖν αὐτὴν εἶναι ^{c)}. εἰ δὲ καὶ ἔτωγεν ἐπερωτήσας, οὐ κινεῖ τὴν περὶ δόλου, ἀλλὰ τὴν περὶ ^{d)} ἐπερωτήσεως.

§. 5. 6. 7. Ὅμοιος ἐὰν κατὰ δόλον ἐπερωτηθῶ ^{e)}, καὶ ἐστὶν ἀσχετὸ ἢ ἐπερωτήσεως, ὡς μὴ ἀρμόζειν ἐξ αὐτῆς ἀγωγὴν ^{f)}, ἀργεῖ ἢ περὶ δόλου, καὶ ἐνθα ἀρμόζει ἀποκατάστασις. εἰ δὲ πρόσκαιρος ὑπῆν ^{g)} καὶ παρήλθεν, ἀργεῖ ἢ περὶ δόλου, εἰ μὴ ἄρα καὶ πρὸς τὸ παρελθεῖν τὴν πρόσκαιρον, ὑπέστη δόλον ^{h)}. ὡς περὶ εἰς πολιτικὴν ἢ πραιτωρίαν, καὶ διὰ ἀποχῆς αὐτὴν ἀνείλεν, εἰ μὴ δόλον ὑπέστη περὶ τὴν ἀναίρεσιν.

§. 8. Οὐ μόνον εἰ κατὰ τοῦ ἀπατήσαντος ὑπεστὶν ἀγωγή,

L. 2. D. eod. β'. Ἡ τὸ πρῶγμα δύναται ἐξ αὐτοῦ φυλαχθῆναι,

L. 3. D. eod. γ'. Ἀργεῖ ἢ περὶ δόλου, ἀλλὰ καὶ εἰ καθ' ἐτέρου

L. 4. D. eod. δ'. Ἔστιν ἀγωγή, ἢ τὸ πρῶγμα δύναται φυλαχθῆναι.

L. 5. D. eod. ε'. Ὅθεν ⁱ⁾ ἐὰν ἀσθενεῖα τοῦ ἐπιτρόπου περιγραφῶν ἄνηβον, ἐπειδὴ ἐστὶν ἢ περὶ ἐπιτροπῆς ^{k)} εἰς τὸ διαφέρειν, ἀργεῖ ἢ περὶ δόλου ἀγωγή, εἰ μὴ ἀπορεῖ ὁ ἐπιτροπος.

L. 6. D. eod. ζ'. Ἡ γὰρ κατὰ ἀπόρου ἀγωγή οὔτε ὑπεῖναι δοκεῖ.

L. 7. pr. §. 1. 2. D. eod. ζ'. ^{m)} Εἰ καὶ ἐτέρω τρόπῳ δύναται φυλαχθῆναι τὸ πρῶγμα, ἀργεῖ ἢ περὶ δόλου ἀγωγή.

Ἐὰν ⁿ⁾ ἀφῆλξ ἀπατηλῶς ^{o)} συμβουλευθεῖς ὑπὸ τοῦ ἰδίου δούλου πωλήσῃ αὐτὸν σὲν τῷ πεκουλίῳ, καὶ ὁ ἀγοραστὴς αὐτὸν ἐλευθερώσῃ, ἐνέχεται ὁ ἐλευθερωθεὶς τῇ περὶ δόλου ἀγωγῇ, εἰ μὴ μετέσχεν ὁ ἀγοραστὴς τοῦ δόλου· εἰ γὰρ μετέσχεν, ἐνέχεται τῇ περὶ τῆς τοιαύτης ἀγορασίας ἀγωγῇ· ἢ ἄνωρός ἐστιν ἢ πρῶσις, ἐὰν εἰς αὐτὸ τὸ πωλήσῃ γέγονεν ὁ δόλος ^{p)}. καὶν δὲ ἀφῆλξ ἐστὶν ὁ πράτης, οὐχ ἀποκαθίσταται· κατὰ τοῦ γὰρ ^{q)}

XXXV. Venditiones et donationes et transactiones, quae per potentiam extortae sunt, praecipimus infirmari.

TITULUS III.

De dolo malo.

I. Ex iusta causa, si alia actio non sit, datur de dolo actio.

Dolus malus est calliditas et fallacia et machinatio ad circumscriptionem alterius adhibita.

Est et dolus bonus, maxime adversus hostes et latrones.

Sive actio civilis sit, sive praetoria, vel interdictum, vel exceptio, quae tuetur eum, qui dolum passus est, non facile datur de dolo actio, quia famosa est. Sed et si forte stipulatus sit, non agit de dolo, sed ex stipulatu.

Similiter si dolo deceptus promiserim et stipulatio tam turpis sit, ut actio ex ea non competat, de dolo actio cessat, uti et si restitutio competit. Si vero temporalis actio sit et tempus eius praeterierit, de dolo actio cessat, nisi forte quoque in eo ipso, ut temporalis actio tempore finiretur, dolum passus sit: quemadmodum si civilem actionem habuerit vel praetorianam et acceptatione eam sustulerit, nisi in amittenda actione dolum passus sit.

Non solum, si adversus dolosum actio sit,

II. Vel ab eo res servari poterit,

III Cessat actio de dolo, verum etiam si adversus alium

IV. Sit actio, vel res servari possit.

V. Unde si auctoritate tutoris pupillum circumscripsero, cum sit tutelae actio in id quod interest, cessat actio de dolo, nisi tutor solvendo non sit.

VI. Actio enim adversus inopem neque esse videtur.

VII. Si res etiam alio modo servari possit, cessat de dolo actio.

Si minor consilio servi sui circumscriptus, eum vendidit cum peculio, emtorque eum manumisit, manumissus tenetur actione de dolo, nisi emtor particeps doli sit: nam si particeps sit, tenetur actione ex emto: aut irrita est venditio, si in hoc ipso, ut venderet, dolus adhibitus sit. Quamvis autem minor sit venditor, non restituitur: nam adversus manumissum nulla in integrum restitutio datur. Sed et si

^{u)} Theod. ἀποκερημένους. Sic legerem, et ἀγοράσῃ pro ἀγοράσωσι, quam tamen ultimam lectionem Fabr. et Theod. tuerentur. ^{v)} Cap. 35. habet Theod. ^{w)} Theod. κατὰ βίαν. ^{x)} Cap. 1. §. 1—3. habet Syn. p. 130. ^{y)} Sic verba posui auctore Theod. et Syn. Fabr. δόλος ἐστὶ κακός. §. 2. et 3. est apud Theod. ^{z)} ἢ deest apud Theod. et in Syn. ^{a)} §. 4. apud Theod. ^{b)} Sic recte Theod. Fabr. περιγραφῆ. ^{c)} Theod. εἶναι αὐτόν. ^{d)} Theod. inserit τῆς. ^{e)} Theod. ἐπερωτηθῶσιν. ^{f)} Nactenus Theod. §. 5. exhibet. ^{g)} Fabr. ὑπῆν. ^{h)} Fabr. ὑπέστη δόλον. Aut legendum ὑπέστη δόλον, aut ὑπέστη δόλος. Prius tamen magis ad veritatem accedere videtur. ⁱ⁾ Ὅθεν deest apud Theod. qui totum cap. 5. habet. ^{k)} Theod. addit ἀγωγή, et sequentia εἰς τὸ διαφέρειν, ἀργεῖ ἢ περὶ δόλου ἀγωγή. ^{l)} Cap. 6. totidem verbis habet Theod. ^{m)} Cap. 7. pr. §. 1. 2. est apud Theod. ⁿ⁾ Theod. inserit οὖν post ἐάν. ^{o)} ἀπατηλῶς deest apud Theod. ^{p)} Theod. δούλος. ^{q)} Theod. et Fabr. κατὰ γὰρ τοῦ.

ἐλευθερωθέντος οὐδεμία δίδεται ἀποκατάστασις. εἰ δὲ καὶ ὅτι διὰ ποινᾶς ἢ δημοσίου⁵⁾ γίνεται ὁ ἀζήμιον, ἀργεὶ ἢ περὶ δόλου.

Ἐάν ὁ ἀμφιβάλλεται⁶⁾, εἰ ὑπεστὶν ἄλλη ἀγωγή, δίδεται ἢ περὶ δόλου. εἰ γὰρ χρεωστῶν μοι ἐξ ἀγορασίας ἢ ἐπερωτήσεως δοῦλον ἢ ἀγρὸν φαρμάξης⁷⁾ αὐτόν, καὶ οὕτως⁸⁾ παραδώσεις ὅμοιαι μοι, ἢ τῷ ἀγρῷ δουλείαν πρὸ τῆς παραδόσεως ἐπέθηκας, ἢ ἄλλως αὐτὸν ἐβλαψας, ἐπὶ μὲν τῆς ἀγορασίας ἀργεὶ ἢ περὶ δόλου· ὑπεστὶ γὰρ ἢ περὶ τῆς ἀγορασίας ἀγωγή· ἐπὶ δὲ τῆς ἐπερωτήσεως, εἰ καὶ περὶ δόλου ἐτυχεν ἐπερωτήσεως, ἀργεὶ ἢ περὶ τοῦ⁹⁾ δόλου, ὡς τῆς περὶ¹⁰⁾ ἀγορᾶς ἐπερωτήσεως ὑποούσης. εἰ δὲ μὴ ἐπιρρώτησε¹¹⁾ περὶ δόλου¹²⁾, χῶρα τῇ περὶ δόλου.

Ἐάν ὁ κύριος νεμόμενος τὸν εἰς χοῆσιν δεδομένον δοῦλον, φονεύσῃ αὐτόν, χῶρα τῇ ἐξ ἀρνήσεως μὲν εἰς τὸ διπλάσιον, ἐξ ὁμολογίας δὲ εἰς τὸ ἅπλοῦν ἀπαιτούσῃ ἀγωγῇ, καὶ τῇ παραστατικῇ τοῦ πράγματός ἀγωγῇ, καὶ ἀργεὶ ἢ περὶ δόλου.

Ἐάν τὸν κληρατευθέντα μοι δοῦλον φονεύσῃ πρὸ τοῦ ὑπερβῆναι τὴν κληρονομίαν ὁ κληρονόμος, οὐκ ἔχω τὴν ἐξ ἀρνήσεως μὲν τὸ διπλοῦν ἀπαιτούσαν, ἐξ ὁμολογίας δὲ τὸ ἅπλοῦν ἀγωγῇ· οὕτω γὰρ ἤμην δεσπότης. οἰωδὴποτε δὲ καιρῷ εἰ φονεύσῃ αὐτόν, ἀργεὶ ἢ περὶ δόλου ἀγωγή· ὑπεστὶ γὰρ ἢ ἐκ διαθήκης βοήθεια.

Ἐάν ἐμὸν τετράποδον κατὰ δόλον¹³⁾ ἕτερον ζημιώσῃ σε, καὶ εἰποῦναι καὶ θέλω δοῦναι τὸ ὄλον ζημίωμα¹⁴⁾, ἀργεὶ ἢ περὶ δόλου ἀγωγή. εἰ δὲ καὶ εἰς ἐκδοσὶν ἀπολάβῃς¹⁵⁾, οὐδὲ ἐπὶ τῷ ὑπερβαίνοντι τῆς ζημίας ἔχεις τὴν περὶ δόλου ἀγωγῇ.

Ἐάν ὁ δοῦλός μου δεδεμένον ἔλυσας, ἴνα φύγῃ, εἰ μὲν ὡς ἐλεύων, τῇ ἰν φάκτουμ¹⁶⁾ ἐνέχη· εἰ δὲ μὴ, τῇ περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλοῦν ἀγωγῇ.

Ἐάν ὁ δοῦλός μου συμφωνήσῃ, δοῦναι μοι τὴν ἐπὲρ τοῦ ἐλευθερωθῆναι, καὶ παράσχῃ μοι ἐπὶ τούτῳ ἐναγόμενον, ἐφ' ᾧ μετὰ τὴν ἐλευθερίαν εἰς αὐτόν μετενεχθῆναι τὴν ἐνοχίαν, καὶ ἐλευθερωθεὶς ὑπερτίθεται¹⁷⁾, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω κατ' αὐτοῦ τὴν περὶ δόλου ἀγωγῇ· ἔστι γὰρ κατὰ τοῦ ἐναγομένου ἢ ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως· εἰ μὴ ἄρα ἔ ἐναγόμενος ἀπορεῖ, ἢ παραγραφὴν ἔχει κατ' ἐμοῦ· ἀγωγή γὰρ οὐκ ἔστιν ἢ ὑπὸ παραγραφῆς ἐκβαλλομένη. ὁ δὲ ἐναγόμενος ἔχει κατὰ τοῦ ἐλευθερωθέντος τὴν περὶ δόλου ἀγωγῇ.

Ἐάν κατὰ δόλον τοῦ διοικητοῦ μου νικήσῃ ὁ χρεώστης μου, ἔτοιμος δὲ ἐστὶν ὁ χρεώστης ἀνωθεν ἐναχθῆναι, δεικνύντος μου πρότερον τὴν συμπαιγνίαν, ἀργεὶ ἢ περὶ δόλου. εἰ δὲ ὑπερτίθεται πρὸς τοῦτο, ἀρμόζει ἢ περὶ δόλου, τοῦ διοικητοῦ ἀποροῦντος· εἰ γὰρ εὐπορεῖ, κινῶ κατ' αὐτοῦ τοῦ ἐντολέως τὴν μανδάτι.

Ἐάν ὁ διαβεβαιώσωμαι εὐπορον εἶναι τὸν δανειζόμενον παρὰ σοῦ, οὐκ ἐνέχομαι τῇ περὶ δόλου. εἰ μὴ γὰρ ὁ ἀπὸ μεγάλης καὶ προφανοῦς κακοουρίας¹⁸⁾ οὐ δίδεται¹⁹⁾.

ἢ. ο) Εἰ δὲ ὁ γινώσκων αὐτόν²⁰⁾ ἄπορον, διὰ κέρδος ἴδιον εὐπορον διαβεβαιώσωμαι²¹⁾, χῶρα τῇ περὶ δόλου ἀγωγῇ.

poenali actione aut populari indemnitas servari possit, de dolo actio cessat.

Si dubitetur, an alia actio sit, datur de dolo §. 3. actio. Si enim, cum servum aut fundum mihi deberes ex emtione aut ex stipulatione, servo venenum dederis et sic eum mihi tradideris, vel fundo ante traditionem servitutem imposueris, aut alio modo ei damnum dederis, in emtione quidem cessat de dolo actio: est enim ex emto actio: in stipulatione autem, si quidem de dolo stipulatus sit, cessat de dolo actio, quoniam est ex stipulatu actio: si vero de dolo stipulatus non sit, locus est actioni de dolo.

Si dominus servum usuarium possidens eum occiderit, locus est actioni, quae ex inficiatione duplum, ex confessione autem simplum petit, et actioni ad exhibendum, et cessat de dolo actio. §. 4.

Si servum mihi legatum heres ante aditam hereditatem occiderit, non habeo actionem, quae ex inficiatione in duplum, ex confessione in simplum tendit: nondum enim dominus eram. Quocumque autem tempore eum occiderit, cessat de dolo actio: auxilium enim ex testamento suppetit. §. 5.

Si quadrupes mea dolo alterius damnum tibi dederit et solvendo sim, totumque damnum praestare velim, cessat de dolo actio. Sed etsi noxae deditum acceperis, neque in id, quod damnum excedit, de dolo actionem habes. §. 6.

Si servum meum vinctum solveris, ut fugeret, siquidem misericordia ductus, in factum actione tenebris: sin minus, actione furti in duplum. §. 7.

Si servus meus quid mihi dare promiserit, ut manumittatur, et eo nomine eum mihi dederit ea conditione, ut post libertatem transferatur in eum obligatio, et manumissus frustretur, actionem de dolo quidem adversus eum non habeo: est enim adversus eum ex stipulatu actio: nisi forte reus solvendo non sit, aut exceptionem adversus me habeat: actio enim nulla est, quae exceptione repellitur. Reus autem adversus manumissum habet de dolo actionem. §. 8.

Si dolo procuratoris mei debitor meus vicerit, debitor autem paratus sit, denuo actionem excipere, si prius collusionem probavero, cessat de dolo actio. Si vero frustretur, de dolo actio competit, si procurator solvendo non sit: si enim solvendo sit, adversus procuratorem ago mandati. §. 9.

Si affirmavero, idoneum esse eum, qui mutuum pecuniam a te sumebat, de dolo actione non teneor: nam nisi ex magna et evidenti calliditate non datur. §. 10.

VIII. Si vero sciens, cum non esse solvendo, mei lucri gratia affirmaverim, idoneum eum esse, locus de dolo actioni est. L. 8. D. IV. 3.

r) καὶ omittit Theod. s) Theod. δημοσίως. t) Theod. δίδεται. u) §. 3. tota apud Theod. v) Theod. ἀμφιβάλλεται. w) Theod. φαρμάξεις. x) οὕτω. Theod. y) Malim παραδῶς et in sequentibus conjunctivum. z) τοῦ omittit Theod. a) περὶ deest apud Theod. b) Theod. ἐπερωτήσα. c) Theod. τὴν περὶ δόλου. d) κατὰ δόλον omittit Theod. qui sic incipit: ἐάν ἐμὸν τετράποδον ἢ ἕτερον κ. τ. λ. e) Verba καὶ θέλω δοῦναι τὸ ὄλον ζημίωμα, desunt apud Theod. f) Theod. αὐτὸ λάβῃς. g) §. 7. apud Theod. h) Theod. pro τῇ ἰν φάκτουμ habet εἰς τὸ ἅπλοῦν. i) Malim ὑπερτίθεται. k) §. 10. apud Theod. l) γὰρ omittit Theod. m) Theod. παρουρίας. n) Theod. addit ἢ περὶ δόλου ἀγωγῇ. o) Cap. 8. habet Theod. et Syn. p. 130. p) δὲ deest in Syn. q) αὐτόν deest in Syn. r) Syn. ἐβεβαιώσωμαι.

- L. 9. pr.* θ'. Ὁ διαβεβαιωσάμενος, μικρὰν εἶναι τὴν κληρονομίαν καὶ οὕτως αὐτὴν ἀγοράσας, οὐ τῆ περι δόλου, ἀλλὰ τῆ περι τοῦ τιμήματος τῶν διαπραθέντων ἀγωγῆ ἐνάγεται.
- D. IV. 3.*
- §. 1. Ὁ^s) δολερῶς συμβουλεύσας μοι, ἀποστῆναι^t) κληρονομίας ὡς ἀπόρου, ἢ ἐπιλέξασθαι δοῦλον ὡς χρησίμον, ἐνάγεται τῆ περι δόλου ἀγωγῆ.
- §. 2. Ἐάν^u) τις διὰ τὸ μὴ κινῆσαι με τὴν^v) μέμνην κατὰ τῆς διαθήκης κρύψει τὴν τοῦ πατρὸς μου διαθήκην, ἕως οὗ τελευτήσω, καὶ τῷ^w) περι δόλου, καὶ τῷ περι πλαστογραφίας ἐνάγεται παρὰ τῶν κληρονόμων μου.
- §. 3. Ἐάν φίλωνεικίας οὔσης μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ περι δεσποτείας ἐλαίου παράθωμαι αὐτὸ Πέτρον, ἐφ' ᾧ διαπραθῆναι καὶ τὴν τιμὴν δοθῆναι τῷ φαινομένῳ δεσπότη, καὶ ὑπερτίθῃ δικάσασθαι, ἐπειδὴ καὶ ἡ περι ἐντολής καὶ ἡ περι παρακαταθήκης ἀγωγή ἀργεῖ, μὴ πληρωθέντος τοῦ ὅρου, τὴν περι τῶν προγεγραμμένων λόγων ἀγωγὴν ἔχω κατὰ Πέτρον, καὶ ἀποροῦντος αὐτοῦ κατὰ σοῦ τὴν περι δούλου ἀγωγὴν.
- §. 4. Ἐάν ἠνεγκρασμένον δοῦλον ἐκδώς μοι ἐν δικαστηρίῳ καὶ ἐλευθερωθῆς, ἔχει κατὰ σοῦ τὴν περι δόλου. εἰ μὲν ἐπὶ συναλλύματι δόλον ποιῆσει δοῦλος, ἢ περι δόλου ἐπὶ τῷ πεκουλίῳ ἀρμόζει. εἰ δὲ ἐπὶ ἀμαρτήματι, διὰ τῆς τοῦ δούλου^x) ἐκδόσεως.]
- §. 5. Ἐπὶ μικρῇ ποσότητι^y),
- L. 10. D. cod.* ι'.^z) Τουτέστι, μέχρι δύο νομισμάτων^a),
- L. 11. pr.* ια'. Οὐ δίδεται ἡ περι δόλου ἀγωγῆ.
- D. cod.*
- §. 1. Οὔτε πασιῖν ἢ ἀπελευθέροις κατὰ πατέρων^b) ἢ πατρῶνων διὰ τὸ ἀτιμοποιῶν αὐτὴν εἶναι· οὔτε ἰδιώτῃ^c) κατὰ ἐπάτου, οὔτε ἀκολάστῳ καὶ ἀσώτῳ, ἢ ἄλλως εὐτελεῖ, κατὰ^d) εὐσχήμονος. ἐπὶ τούτων οὖν ἡ ἐν φάκτουμ ἀρμόζει^e),
- L. 12. D. cod.* ιβ'. Ἴνα μὴ διὰ τοῦ οἰκείου δόλου κερδάνωσιν.
- L. 13. pr.* ιγ'. Οἱ δὲ κληρονόμοι τούτων ἐνάγουσι καὶ ἐνάγονται^f) τῆ περι δόλου ἀγωγῆ.
- D. cod.*
- §. 1. Ὁ^g) ἀνηβος ὡς κληρονόμος ἐνάγεται τῆ περι δόλου ἀγωγῆ· ἀπὸ δὲ οἰκείου φάκτου, ὅτε πλησιάζει τῆ ἡβῆ^h)· καὶ μάλιστα εἰ γέγονεν ἐπυρόωτεροςⁱ).
- L. 14. D. cod.* ιδ'. Τί γὰρ ὅτι ἔπεισε τὸν διοικητὴν μου, ἐλευθερῶσαι αὐτόν· ἢ περι τοῦ μὴ ὄντος ἐπιτρόπου ψευδόμενος ὑπεδέξατο χρήματα;
- L. 15. pr.* ιε'. Καὶ ἀπὸ τοῦ δόλου τοῦ ἐπιτρόπου^k), εἰ γέγονε πλουσιώτερος· ὡςπερ καὶ παραγραφῆ δίδεται.
- D. cod.*
- §. 1. Ἡ ὁμὰς τῆς πόλεως οὖν ἐνάγονται τῆ περι δόλου ἀγωγῆ, ὡς ἀπὸ οἰκείου δόλου· ἀλλ' εἰς τὸ περιελθόν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ δόλου τοῦ διοικοῦντος τὰ πολιτικά. οἱ δὲ πολιτευόμενοι ἀπὸ οἰκείου δόλου ἐνάγονται τῆ περι δόλου.
- §. 2. Ὁ διοικητὴς σου δόλον μοι ποιήσας ἐνάγεται τῆ περι δόλου, καὶ σὺ εἰς τὸ περιελθόν.
- §. 3. Ἐπὶ τῆς περι δόλου ἀγωγῆς χρῆ σημαίνεσθαι τὸν ποιήσαντα τὸν δόλον· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῆς διὰ φόβον αἰτιάσεως·

IX. Qui affirmavit, exiguam hereditatem, et ita eam emit, non tenetur actione de dolo, sed ex vendito propter pretium rerum venditarum.

Qui callide mihi suavit, ut hereditatem, quasi non solvendo sit, repudiarem, vel ut servum optarem quasi utilem, de dolo actione tenetur.

Si quis, ne inofficiosi testamenti querela experirer, testamentum patris mei suppresserit, donec decesserim, et de dolo et lege Cornelia de falsis ab heredibus meis convenitur.

Si, cum inter te et me de dominio olei contentio esset, illud deposuero apud Petrum, ut hoc venderetur et pretium daretur ei, quem dominum esse appareret, et distuleris iudicium accipere, quoniam mandati actio et depositi cessat, nondum impleta conditione, praescriptis verbis actionem habeo adversus Petrum: et si solvendo non sit, adversus te de dolo actionem.

Si servum pigneratum noxae mihi dederis in iudicio et absolutus sis, adversus te de dolo actionem habeo. Si quidem servus in contractu dolum admisit, actio de dolo de peculio competit: si vero in delicto, actio noxalis.

Ob minimam summam,

X. Id est, usque ad duos aureos,

XI. Non datur de dolo actio.

Neque liberis vel libertis adversus parentes patronosve, cum famosa sit: neque plebeio adversus Consularem, neque luxurioso et prodigo aut alias vili adversus honestiorem. In his igitur actio in factum competit,

XII. Ne ex dolo suo lucrentur.

XIII. Heredes autem eorum actione de dolo agunt et conveniuntur.

Pupillus tanquam heres actione de dolo convenitur: ex suo autem facto, si proximus pubertati est: et maxime si locupletior factus est.

XIV. Quid enim si persuaserit procuratori meo, ut ab eo liberaretur: vel si de tutore, qui non erat, mentitus pecuniam acceperit?

XV. Et ex dolo tutoris, si factus est locupletior: sicut et exceptio datur.

Municipes non conveniuntur actione de dolo, quasi ex dolo suo, sed in id, quod ad eos ex dolo eius, qui res municipales administrat, pervenit. Administratores autem civitatis ex dolo suo conveniuntur de dolo actione.

Procurator tuus, qui dolum adversus me admisit, actione de dolo convenitur: et tu in id, quod ad te pervenit.

In actione de dolo designari oportet eum, qui dolum admisit: quod non sic se habet in actione quod metus causa.

s) §. 1. apud Theod. t) Theod. inserit τῆς. u) §. 2. apud Theod. v) τὴν omittit Theod. w) Theod. τῆ et sic etiam postea. x) Fabr. δόλου legit. Sed necessario legendum δούλου. y) Haec habet Theod. et Syn. p. 130. z) Cap. 10. 11. 12. 13. pr. habet Theod. et Syn. p. 130. quae ibidem et §. 1. cap. 13. exhibet. a) Syn. δύο νομισμάτων μέχρι. b) Theod. pro πατέρων habet ἀνόντων. c) Theod. ἰδιώτου. d) Theod. inserit τοῦ. e) Theod. sic haec exhibet: ἐπὶ τούτων οὖν ἡ περι ζημίας μόνης ἀρμόζει ἀγωγῆ. Syn. omisso articulo ἡ: ἱμφάκτουμ ἀρμόζει. Leucl. in marg. addit ἀγωγῆ εἰς τὸ διπλοῦν. f) Syn. ἐνάγονται. g) §. 1. est in Syn. p. 121. et 130. h) Leucl. in marg. Syn. p. 130. ὅτε πληρώσει τὰ ιγ'. εἴτη. i) Syn. p. 121. ἀπυρόωτερος. Leucl. ad marg. ἐπυρόωτερος, ut Syu. p. 130. habet. k) Theod. inserit ἐνάγεται ὁ ἀνηβος. Theod. solam prooemium cap. 15. habet.